

Izšla vsak dan razen sobot, nedelj
in praznikov.
Issued daily except Saturdays,
Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravniški prostori:
2657 S. Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone - Rockwell 4904

LETO—YEAR XXVIII. Cena lista je \$6.00 Entered as second-class matter January 18, 1935, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO, ILL., ČETRTEK, 21. NOVEMBRA (NOV. 21), 1935. Subscription \$6.00 Yearly. STEV.—NUMBER 228

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Italija namenoma pošilja tirolske Nemce v Afriko

Poročila se glase, da je tisoče tirolskih Nemcev padlo v afriški vojni. Mussolini razglasil monopol na vse italijansko zlato v svoji kampanji proti ekonomskim sankcijam. Anglija odklonila italijanski protest. Čehoslovaška odredila embargo za uvoz premoga v Italijo. Italijanske čete obdolžene vpada v britsko kolonijo

Pariz, 20. nov. — Tukajšnji fašistični krogi domneva, da vrhovno poveljstvo italijanske armade namenoma žrtvuje tirolske vojake v afriški vojni. Ta sumnja bazira na zanesljivih poročilih o izredno visokih izgubah življenj med četami, ki jih je Italija rekrutirala v nemških Tirolah, ki so pred svetovno vojno spadali pod Avstrijo. Dasi italijanske militaristične avtoritete stalno poudarjajo, da so izgube vojaških življenj v kampanji proti Abesiniji neznan, kažejo necenzurirana pisma, katere sorodniki tirolskih vojakov prejemale preko Avstrije, drugače sliko. Ta pisma govorijo, da je tisoče tirolskih vojakov padlo v afriški vojni.

Domneva, da so ta poročila pretirana, je upravičena, toda dejstvo je, da neka tirolska vana s šeststo prebivalci v bližini Bolzana žaluje za 60 žrtvami, ki so padle v afriški vojni. Prelvalci so uverjeni, da fašistična vlada, ki se je zama trudila, da poitalijanci tirolske Nemce, premišljeno pošilja mlade fante v smrt, da tako naredi prostor italijanskim priseljencem.

Ko tirolski fantje pridejo na afriško fronto, jih pomešajo med Askarce, italijanske zamorske vojske, ki aktualno vodijo skoro vse bitke in so najbolj izpostavljeni krogom sovražnika. Nezdružena klima in abesinske krogle zahtevajo velike žrtve med temi vojaki.

Rim, 20. nov. — Diktator Mussolini je sinoči razglasil monopol na vse italijansko zlato, da ne bo država laglje borila proti članicam Lige narodov, ki so začele izvajati bojkotno akcijo.

Odredil je, da mora italijanska borza kooperirati s finančnim ministrom in finančno komisijo v zvezi s kontrolo nad vsemi transakcijami v zlatu, ki jih vršijo Italijani doma in v tujemstvu.

Italijani ne bodo smeli prodajati zlata, ako ga prej ne ponudijo vladi. Ta se je zavezala, da bo vrnila isto količino zlata "ne manj ko v enem letu." Poleg tega bo vlada plačala 5 odstotek obresti na zlato, ki bo izročeno monopolu.

Vai prodajalci morajo povedati, koliko zlata posedujejo, in registrirati vsako transakcijo. Finančnemu ministru je bila poročena naloga, da preišče vse prevoje prodaje zlata.

London, 20. nov. — Angiški zunanji urad je sestavil odgovor na italijansko protestno noto. O vsebini odgovora so bile informirane vse države, ki poleg Anglije sodelujejo v bojkotni akciji proti Italiji, katero je odredila Liga narodov.

Odgovor pobija Mussolinijevo trditev, da mora biti vsaka pomembna država in ne koordinacijski komitej v Ženevi, odgovorila v zvezi z izvajanjem sankcij proti Italiji. Zunanji urad je naznanil, da je prejel francosko noto, na katere podlagi je najprej sestavil tudi svoj odgovor na Mussolinijev protest.

Praha, 20. nov. — Čehoslovaška vlada je večeraj ustavila izvoz premoga v Italijo, ker ga Italija sedaj, ko so stopile sankcije v veljavo, ne bi mogla plačati. Italija se je še prej obotavljala, ko je bilo treba plačati za premog, ki ga je kupovala v drugih državah.

(Dolje na 3. strani.)

Kitajska odredi la mobilizacijo

Priljublja se na odpor
proti Japonski

Sanghaj, 20. nov. — "Dvig ali padec Kitajske kot suverene sile je važnega pomena z ozirom na svetovni mir in blagostanje človeštva, dejstvo, katerega se morajo zavedati vsi modri državniki," je rekel diktator Čiang Kaišek v svojem govoru na kongresu ljudske stranke. Po tem govoru so voditelji narodne vlade odredili splošno mobilizacijo vojaške sile proti Japonski, ki podpira gibanje, da severna Kitajska dobi avtonomijo. Kitajska vlada na podlagi zakona, ki ga je sprejela pred dvema letoma, lahko mobilizira milijone vojakov, največjo armado na svetu.

V svojem govoru je Kaišek poudaril, da bi morala Japonska najbolj skrbeti za mir v Aziji, kar bi bilo njej kakor Kitajski v korist. "Kar mi hočemo, je le lastna ohranitev, da bomo lahko živeli v miru in sporazumu z drugimi narodi," je dejal kitajski diktator.

General Kenji Doihara, poveljnik japonske armade v Mandžuriji, je poslal kitajskim avtoritetam v Peipinku ultimatum, v katerem zahteva ugoden odgovor v zvezi s predlagano avtonomijo severne Kitajske. V slučaju, da ne dobi zadovoljivega odgovora, bodo japonske čete invadirale severne kitajske province.

Podpora v gotovini se bo nadaljevala

Roosevelt pravi, da bo
trajala še sedem
mesecev

Washington, D. C. — Predsednik Roosevelt je zadnji tork rekel na konferenci ameriških županov in na sestanku s časniki, da federalna podpora v gotovini za družine neuposljivih brezposelnih delavcev ne bo prenehala z relifnimi deli in vse, kakor bo trajala do prihodnjega julija v vseh njih mestih, ki nikakor niso v stanju sama podpirati svojih revežev. "V Ameriki ne bo nihče stradal," je dodal Roosevelt.

Chicago. — Okrajni relifni urad je večeraj izplačal \$52,562 za četih 4753 družinam brezposelnih delavcev, ki so na listi "neuposljivih". Okrajni relifni administrator Leo J. Lyons je rekel, da je to prvo izplačilo in lista bo naraščala. Vsakdo, ki je deležen te podpore, jo dobi v svojem relifnem uradu.

Javna črna lista pijancev v Indiani

Warsaw, Ind. — Šef policije je te dni dal nabiti na javnih prostorih listo kroničnih pijancev v mestu. Na listi je 25 imen. Trgovci z alkoholnimi pijačami so pozvani, da ne smejo pod kaznijo prodati tem pijancem nobene pijače več.

Domače vesti

Rudolf Pieteršek, bivši gl. odbornik SNPJ, umrl
Morgan, Pa. — Rudolf Pieteršek, pevovodja raznih pevskih zborov in bivši glavni odbornik SNPJ, je v sosednjem Bridgevillu po enotedenski bolezni pljučnici 19. novembra umrl. Star je bil 53 let in doma iz Velenja na Štajerskem. Tu zapušta ženo in sestro. Ob svoji smrti je bil član SNPJ in JSKJ ter samostojnega društva v Bridgevillu. Pieteršek je bil gl. odbornik SNPJ od leta 1918 do 1920, in sicer član takratnega bolniškega odbora za vzhodno okrožje. Leta 1920 je resigniral iz simpatij s tedanjim gl. tajnikom Verderbarjem, ki je takrat pustil tajništvo. Naj mu bo časten spomin!

Tone Zornik mlajši poneorečen
Salt Lake City, Utah. — Anton Zornik ml., sin znanega Zornika iz Herminie, Pa. je bil pred nekaj dnevi povožen po avtomobilu, ko je šel čez cesto. Zdravniki pravijo, da ima počeno kost v hrbtenici, kar pa ni nevarno, vendar bo moral ostati v postelji dalj časa. Nahaja se v L. D. C. Hospitalu, 8th Ave. in C St., soba 330, kjer ga lahko obiščejo.

Poroka

Sharon, Pa. — Tu sta bila civilno poročena Louis Petrič in Zora Furlan. Nevesta je hči rojaka Cirila Furlana, ki je na široko znan v tem delu Pennsylvanije. Obilo areče!

Vesti iz Clevelanda

Cleveland. — Nagle smrti za srčno kapjo je umrl Frank Mahnič, po domače Barkovec, samec, star 46 let in doma s Planine pri Raketu na Notranjskem. V Ameriki je bil okrog 30 let in tu zapušta bratrance. — Neznani pridanici so zadnje dni razbili kipe v izložbenih oknih več slovenskih podjetij v St. Clair ulici. Eno okno je bilo razbito tudi v uradu dnevnika Enakopravnosti. Policija zasleduje zlikovce.

Jeklarji zahtevajo volitve

Washington, D. C. — Vladni delavski odbor, ki je bil ustanovljen na podlagi Wagnerjevega zakona, bo pričel reševati prvo zadevo, v kateri je zapletena jeklarska industrija, največja sovražnica organiziranega delavstva. Tiče se Wheeling Steel Co. in izvira iz peticije organizacije jeklarskih delavcev — Amalgamated Assn. of Iron, Steel & Tin Workers — naj delavski odbor odredi volitve, v katerih naj bi delavci izbrali svoje reprezentante za kolektivna pogajanja.

4500 španskih družin zastrupljenih

Murcia, Španija, 20. nov. — Več ko 4500 družin v španski provinci Murcia je obbolelo za koliko, ko so jedli zastrupljen kruh. Jose Merones, lastnik pekarije, iz katere je kruh prišel, je bil aretiran.

Due univerzi zaprti; izgredi proti židom

Varšava, 20. nov. — Varšavska univerza je bila večeraj zaprta za nedoločen čas zaradi napadov na žide. Petnajst židovskih dijakov je bilo ranjenih. Budimpešta, 20. nov. — Tukajšnja univerza je bila večeraj zaprta za nedoločen čas zaradi napadov na žide. Petnajst židovskih dijakov je bilo ranjenih.

STAVKOLOMNI OBLASTNIKI RAZGALJENI

Značilne izpovedi pri
zasliševanju pred delavskim odborom

URADNI TERORIZEM

St. Louis, Mo. — Dokaze, da je privatna detektivska agencija zagrozila s razbitjem uni- je in da je policijski komisar v Salemu, Ill., zahteval od krajevne čevljarke unije, naj mu izroči čarter, je predložil Morris L. Norris, organizator unije Boot & Shoe Workers, na zaslišanju pred federalnim delavskim odborom, ki je odredil preiskavo proti Brown Shoe Co.

Zupan, policijski komisar James in vodilni trgovci so bili člani komiteja državljansov v Salemu, ki je prišlo do pomoči čevljarke kompaniji. Norris je izpovedal pred vladnim odborom, da je James prišel v njegovo hišo ter ga povabil, naj gre z njim na konferenco z reprezentanti neunijskih delavcev v Brownovi tovarni, kar pa je odklonil. Istočasno se je zunaj hiše zbral drhal, ki je Norrisu pretela, da ga bo odvedla na "izprevoz", s katerega ne bo vrnitve.

Po odhodu komisarja so se nekateri člani drhali umaknili, ostalo pa je še nekaj možkih, ki so s palicami patrolirali Norrisovo hišo. To se je ponavljalo več dni in Norrisova žena je radi strahu zbolela, da jo je moral poslati v bolnišnico.

Dalje je Norris izpovedal, da je Brown Shoe Co. odpustila 66 delavcev zaradi unijskih aktivnosti in s tem izvala stavko. Kmalu potem so člani privatne detektivske agencije izvalili s telefonskim klicem Norrisa iz hiše in ga zunaj pretepli do nezavesti.

Pritožba proti Brown Shoe Co. in njenim zaveznikom je izvala prvo zaslišanje pred federalnim delavskim odborom v tem distriktu. Unija čevljar- skih delavcev je obdolišla kompanijo kršenja Wagnerjevega delavskega zakona, ki doleča, da se delodajalci ne smejo vmešavati v aktivnosti delavcev, kadar ti izbirajo svoje reprezentante v svrhu kolektivnega pogajanja.

Železničarji pobija- jo Eastmanov načrt

Konsolidacija železnic
ograža zaslužek delavcev

Washington, D. C. — Apel, katerega je federalni koordinator železnic J. B. Eastman naslovil magnetom in jih pozval, naj hitro odobrijo njegov načrt konsolidacije železnic v interesu ekonomije, je izval ostro kritiko pri voditeljih organiziranih železničarjev. V imenu eksekutivne železniških bratovščin mu je odgovoril George M. Harrison, predsednik bratovščine klerkov.

"Eastmanov načrt pomeni nadaljnje odslovitve železničarjev," pravi Harrison. "Kar on priporoča v svrhu rehabilitacije železnic, je načrt, katerega magneti izvajajo že več let in je rezultat v porasti števila brezposelnih med železničarji."

Eastman je nastopil kot govornik na konferenci predsednikov ameriških železnic v Chicagu. Tu jih je pozval, naj prostovoljno uveljavijo njegov načrt konsolidacije, "čeprav se zaveda, da bo mnogo železničarjev ob delo."

Harrison je v svojem odgovoru poudaril, da je kampanja štetnje, ki jo vodijo uprave železnic, najbolj udarila delavce. Železniška industrija ne trpi toliko radi previšnjega števila osebja, ki je na plačilni listi, temveč zaradi izgube prometa v tej depresiji.

BREZPOSELNI DELAVCEM PRETI ŠE VEČJA BEDA

Mnoge države se ne bri-
gajo za oskrbo revežev

ALI VLADA USTAVI DAJATVE?

Washington, D. C. — Kaj se bo zgodilo z reveži, ko bo federalna vlada ustavila dajatve 1. decembra in bo 3,500,000 za delo sposobnih oseb uposlenih pri relifnih projektih?

Federalna administracija insistira, da bodo morale državne uprave prevzeti oskrbo 1,500,000 "neuposljivih" oseb. Kritiki vladnega programa pravijo, da je takih oseb nad štiri milijone.

Po izjavi H. L. Hopkinsa, načelnika federalne relifne administracije, bo moral on izvajati politiko, ki jo je določil predsednik Roosevelt. On pravi, da federalna vlada hoče, da države delajo tisto, kar so ali bi vsaj morale delati pred depresijo — skrbeti za one, ki so nezmogni za delo in pohabljeni.

"Vlada je priskočila na pomoč državam, ki so zabredle v finančne stiske, da jih začasno reši bremena oskrbe revežev," je rekel Hopkins. "Governerji nekaterih držav so naložili vso odgovornost federalni vladi, potem pa so se hvalili, kako previdni gospodarji so."

Hopkins je priznal, da čaka reveže novo trpljenje, ko bo federalna vlada ustavila dajatve. Nekateri države so že nastopile, da se ne brigajo za brezposelne.

Šest držav ni v zadnjih petih letih prispevalo niti centa za oskrbo revežev, 16 ni dalo ničesar 1. 1933, 11 ničesar 1. 1934 in 10 ničesar 1. 1935. Štirinajst držav je prispevalo samo pet centov k vsakemu dolarju, ki je bil potreben za nasiljevanje brezposelnih 1. 1933. Na podlagi teh dejstev Hopkins sklepa, da čaka reveže še večje pomanjkanje, ko bo federalna vlada ustavila direktno podporo.

Valutni razred od- pravljen v Rusiji

Moskva, 20. nov. — Takozvani "valutni razred" v sovjetski Rusiji — tujci in domačini, ki kupujejo vse potrebščine v posebnih prodajalnicah in plačujejo v tuji valuti — je bil obsojen na smrt. Najnovejša odredba sovjetske vlade določa, da se te posebne prodajalnice zapro s prihodnjim 1. februarjem in poslej bo v Rusiji za tujce kakor za domačine edino ruski rubelj v veljavi. Vsa tuja valuta mora biti izmenjana v rublje. Sovjetski rubelj bo vreden tri francoske franko ali pet rubljev za ameriški dolar. Kupovalci s tujo valuto so imeli velike ugodnosti, ker so dobili več blaga za tuji denar kakor za rublje. Teh privilegijev odslej ne bo več.

Prosekucija mazačev

Washington, D. C. — V oktobru so federalne avtoritete izrekle nad sto obsodb proti firmam in posameznikom, ki izdelujejo takozvana patentna zdravila. Ena od firm — Melatol Laboratories, Oakland, Cal. — je bila obtožena, da je polnila pi- lule z navadnim petrolejem ter jih oglašala kot zdravilo proti sladkorni bolezni. Za škafitico teh pilul je računala \$5.

ru poudaril, da je kampanja štetnje, ki jo vodijo uprave železnic, najbolj udarila delavce. Železniška industrija ne trpi toliko radi previšnjega števila osebja, ki je na plačilni listi, temveč zaradi izgube prometa v tej depresiji.

Francoska obravnava pro- ti Hrvatom pretrgana

Desbons, zagovornik obtožencev, izključen in s
silo vržen iz sodne dvorane. Hrvaška trojica
začela z gladovno stavko v znak protesta. So-
cialistični list "Populaire" razkriva fašistično
ozadje obrambe

Nove poljske ob- dolžitve Litvincev

Teroristi v Ukrajini do-
bivajo finančno
podporo

Varšava, Poljska, 20. nov. — Litvinska vlada je bila večeraj formalno obdolžena, da nudi finančno pomoč terorističnim organizacijam v Ukrajini, izdaja ponarejene potne liste članom teh organizacij, posreduje njim v prilog pri ameriški vladi, da lahko prihajajo v Združene države, kjer zbirajo fonde za protipoljsko propagando in s tem netiljo razkol med Poljaki in Ukrajinci v Ameriki.

Te obdolžitve vsebuje obtožnica, ki je bila prečitana pred varšavskim sodiščem, kjer se je začela obravnava proti dvanaestim Ukrajincem, med katerimi so tri ženske. Obtoženi so zarote v zvezi z umorom poljskega notranjega ministra Bronislava Pierackija. Minister je bil umorjen 15. junija preteklega leta.

V obtožnici je rečeno, da bo poljska vlada predložila eviden- co, ki bo dokazala resničnost obdolžitve, vključivši plamo voditelja ukrajinskih organizacij, polkovnika Konowackovaja. To je bilo spisano v Ženevi 1. 1932 in naglašalo, da litvinska vlada finančno podpira teroristične organizacije v Ukrajini.

Ta polkovnik je do sklenitve nenapadalnega pakta med Nemčijo in Poljsko stanoval v Berlinu. Pred enim letom so ga nemške avtoritete izgnale in sedaj biva v Ženevi.

Sedanjí premier Litve Juozas Tubelis je tudi imenovan v obtožnici. Obdolžen je, da je iz tajnega fonda financiral protipoljske organizacije v Ukrajini.

Mooneyjev sodnik priča za Mooneyja!

Sodnik, ki je Mooneyja
obsodil na smrt, da-
nes dvomi o nje-
govi krivdi

San Francisco, Calif. — Sodnik Franklin A. Griffin, danes vrhovni sodnik, ki je leta 1917 obsodil Toma Mooneyja na smrt (predsednik Wilson je kasneje pomilostil Mooneyja od smrtno kazni), je 19. t. m. nastopil kot njegova priča in izjavil, da je bil Mooney po njegovem prepričanju — nepošteno spoznan za krivega bombnega napada in umora desetih oseb med parado za oboroženo pripravljenost v septembru 1916.

Sodnik Griffin je pri navskrižnem izpraševanju vztrajal pri svoji trditvi, da je bil Mooney po njegovem mnenju žrtev krive priprave in lažnjivega pričanja Franka Oxmana, glavne državne priče, ki je danes že mrtev.

Johnson hoče postati član časopisne unije

Washington, D. C. — General Hugh Johnson, bivši načelnik administracije NRA, je informiral krajevno unijo časopisnih delavcev, da hoče postati njen član. Odkar objavlja svoje članke v listih in revijah, se smatra za časopisnega delavca.

Pariz, 20. nov. — "Populaire," glavno glasilo francoske socialistične stranke, je sinoči ožigosala Georges Desbonsa, branitelja treh Hrvatov, kot fašista, ki je poskušal potlačiti politično ozadje procesa z namenom, da zakrije zvezo fašistične Italije in Ogrske a hrvaško teroristično organizacijo "Ustaši" in z marsejskim atentatom.

Aix-en-Provence, Francija, 20. nov. — Obravnava proti trem hrvaškim teroristom je bila večeraj na senzacionalni način in z dramatičnim momentom pretrgana za 24 ur. Sodniki so naznanili odmor potem, ko je bil Georges Desbons, branitelj treh Hrvatov, odstavljen od svoje zagovorniške službe in s silo izgnan iz sodne dvorane zaradi netičnega nastopanja pred sodiščem. Sodnišče je nato imenovalo lokalnega odvjetnika Jacquesa Sandina kot zagovornika obtožencev in dalo mu je 24 ur časa, da prečita in preštudira 4000 dokumentov ki se nanašajo na to obravnavo.

Obtoženci Mijo Kralj, Ivan Rajčič in Zvonimir Pospiseli so pa izjavili, da ne marajo drugega branitelja kakor Desbonsa in v znak protesta proti Desbonsovi izključitvi so začeli z gladovno stavko.

Incident, ki je vodil do odstavljenja Desbonsa, je bil samo drobna sodniška drama, ki nima primere v francoskih kriminalnih analih. Že prvi dan obravnave so bili državni tožilec in sodniki v neprestanih spopadih z braniteljem Desbonsom in pred zaključkom zasedanja je sodišče dalo Desbonsu ukor. Večera predpoldne je pa prišlo do ponovnega izbruha, ko je eden sodnikov naznanil, da je nekdo izročil sodišču zapечатeno kuverto naslovljeno na porotnike in je zahteval izročitev kuverte članom sodnega dvora. Porotnik, ki je imel kuverto v rokah, je to odpri, da vidi, kaj je notri.

Desbons je takoj zavpil, da mora on videti, kaj je v kuverti. Ako je kakšen dokazilni material, ki ni znan zagovorništvu, je obravnava krivična in neveljavna. Člani sodišča so se umaknili, da rešijo Desbonsovo zahtevo. Ko so se po nekaj minutah vrnili, je dotični porotnik vstal, ne zavedajoč se, da je prekršil disciplino in pravila sodišča, ter naznanil, da je porota sežgala kuverto za vsebino vred in odslej porota ne sprejema več nobenega nezapечатnega pisma, dokler bo trajal proces.

To je razkačilo Desbonsa in začel je protestirati, da je vse skupaj gaženje pravil in zakonov, toda sodniki so mu vzeli besedo. Desbons pa ni hotel molčati. Kričal je kakor da je ob pamet, vmes so pa kričali državni pravdniki in sodniki — nekaj trenutkov je izgledalo, da se je sodnja spreminila v blaznico in da se bo vsak moment začel pretep. Sredi te nepoplane zmešnjave je vodilni državni pravdnik predlagal formalno odstavitev Desbonsa od zagovornišva in predsednik sodišča De la Broize je takoj sprejel predlog. Ker pa Desbons ni hotel oditi in je še vedno vplil in zmerjal na desno in levo, so ga pograbili stražniki in odvedli iz sodne dvorane.

"Če bi bil jaz kak politični šarlatan in ne preprosti odvjetnik, se mi ne bi nikdar zgodilo kaj takega," je zavpil Desbons pri vratih.

Opazovalci procesa so v splošnem mnenja, da so za Desbonsa (Dolje na 3. strani.)

Vesti s Primorskega

NA DELA NA TRŽASKEM IN GORIŠKEM

Beneški "Gazzettino" in "Po-
sto" di Trieste" sta objavila te
animiriva seznama javnih del
v Trzaskem in tržaški pokrajini, ki
nameravajo izročiti njihovim
državam ob 13. obletnici fašisti-
čnega pohoda na Rim.
Na Trzaskem je bilo izvršenih
okrog 20 milijonov lir skup-
no, večjih in manjših javnih
del, predvsem osuševanj in
tunelov, pri katerih je bilo zapo-
slo vse leto povprečno 650
delavcev, odnosno okrog 10%
stalno nezaposlenih delav-
cev v pokrajini. Pretežni del po-
slovanja denarja sta prispevali
država in javna dela in kme-
tstvo, ostalo pa posamezne ob-
lasti, denarni zavodi, korporacije
in pokrajinska uprava.
Skozi vsa ta javna dela so bila
zaprta v furlanskem delu po-
slovanja in Trstu. Za osuševanje
reke, za regulacije Zlobe in
reke izliva Soče v morje ter
ostala dela med Gradcem in
Trstom so prispevali: vlada 5-
milijonov, vojniška korporacija
1.000.000, pokrajinska uprava
1.000.000, tržaška hranilnica 600-
000, tržaška občina 750.000, gra-
dsko občina pa 7000 lir, skupno
10.918.000 lir. Za javna de-
la v Trstu je izdala tržaška ob-
čina 1.975.000 lir.
Na vse vzvodni del pokrajine
odpade skupno 1.089.000 lir
odnosno dobrih 5% celokupne
ceno za javna dela in še te in-
formacije sta morali kriti postojn-
i in slavinjska občina z last-
nimi sredstvi. Zgradili pa sta ne-
katere uradniških stanovanjskih
del, novo poslopje za občinski u-
rad, nekaj kilometrov cest ter
nekega v Postojni, Slavini in
Bledskem.
Na Goriškem pa so na občin-
skih stroških zgradili šole v Ba-
nuh, Selu in Gojčah pri Črni-
m, v Furlanah nad Ribember-
kom, v Skrinjah in Dobravljah
pri Ajdovščini, v Moraru pri Kr-
mini ter povečali šolska poslopja
v Banah in na Ravni pri Gr-
mari, v Krmini in še nekaterih
drugih krajih. Poleg drugih jav-
nih del so v Koritnici pri Graho-
nem adaptirali neko poslopje za
poslovanje finančnih stražnikov in
regulirali gornjo Nadižo pri Bre-
daju ter osušili močvirje pri
Brednem in Dubrovem v Brdih.

DROBNE NOVICE

Žrtvi granat v Kalu pri Ka-
nalu
Pred dnevi se je v gozdu nad
Kalom pri Kanalu pripetila spet
taka nesreča, ki je vzmirla
daljno okolico od Sv. Lucije
do Čepovana. Dva dečka, 14 let-
ni Josip in 16 letni Stanko Pirh,
sta našla pod nekim grmom sta-
ran granato. Kakor v nešteti-
h primerih, ko so se zgodile take
nesreče, sta tudi ta dva skušala
granato razdejati in sta pričela
delati po njej, tako da je eks-
plodirala. Drobci granate so ju
zabili iz neposredne bližine in ju
zatrli, tako da sta bila na
mestu mrtva.
Doma so bili njuni starši brez
vešči do večera. Ob pozni uri pa
ju prišli iskati ne da bi niti
daleč slutili, da njihovih si-
novi ni več med živimi. Vsa vas
je bila kmalu pokonci in iskali
so jih vso noč. Šele zjutraj so našli
neke nesrečnih dečkov, raz-
peli jih daleč naokrog po gozdu.
Prepeljali so ju v mrtvašnico v
Kalu in kmalu nato pokopali.
Vsa občinska posojila v reški
pokrajini
Ta dni se je sestala na Reki
občinska komisija pod predsed-
stvom prefekta in razpravljala
posojila, ki jih zahtevajo po-
slovanje občinske uprave in njim
pripadajoče javne ustanove. Na
koncu je bilo sklenjeno dovoliti po-
slovanje pod ugodnimi pogoji
posojilom. Posojila so raz-
deljena takole: Opatija 1.100.000,
Bled 200.000, Klana 150.000,
Kočevje 100.000, Ljuban 80.000,
Kamnik 200.000, Prem. 125.000,
Bela Bistrica pa 370.000 lir.
Vsa občinska uprava pa na-
merava izdati konverzijo 3 mi-
lijskega posojila, ki ga je le-
ta 1917-18 izdala pri zavodu "Ban-
ca di Napoli".
Prerazum goriške občine
Konec preteklega meseca je
občinski svet na posebni

seji sprejel načrt proračuna za
prihodnje poslovno leto. Po tem
načrtu je predvidenih 7.7 mi-
lijona lir efektivnih dohodkov,
predvsem od davčin in doklad,
6.5 milijona od finančnih tran-
saksij, v prvi vrsti posojil, ter
okrog 2 milijona iz raznih dru-
gih virov. Med izdatki odpade o-
krog 3.8 milijona lir na amorti-
zacijo obstoječih dolgov in okrog
10.4 milijona lir na redne, osta-
lo pa na izredne izdatke. Prora-
čun je uravnotežen. Posebno vel-
ike bodo prihodnje leto dotacije
in prispevki za zdravstvene in
socialne ustanove, deloma pa tu-
di za javna dela.
Jugoslovanski državljani Tomaž
Grohar, Janez Zgaga in Ivan
Srok na svobodi
Lani smo v mesecu janua-
ru poročali o obsodbah fašis-
tičnega izrednega sodišča v Ri-
mu, ki je izreklo za Tomaža Gro-
harja, starega nekaj okrog 50
let, in Janeza Zgago, iste staros-
ti, oba doma iz Podbrda 25 let
ječe, za Ivana Sroka, starega že
nad 70 let, rodom iz Sv. Mateja v
Kastavu na 10 let ječe. Vsi trije
so bili obdolženi špionaže in na
tež podlagi obsojen na izredno
visoke zaporne kazni. Nedolžnost
prizadeti in vsi dokazi niso nič
pomagali. Med tem pa je naša
država aretirala in obsodila na
zapor nekaj italijanskih držav-
ljanov.
Prve dni tega meseca pa je
prisnela v Ljubljano vest, da je
Tomaž Grohar prišel čez mejo
v Jugoslavijo, česar ni mogel
niče verjeti. Kasneje pa smo po
raznih informacijah ugotovili, da
so bili gornji trije, po medseboj-
nem dogovoru med zastopnikom
naše in sosedne italijanske dr-
žave predani našim oblastem po
izročitvi treh v Jugoslaviji ob-
sojenih italijanskih državljanov.
Tako so omenjen trije, in sicer
dva skoraj po štirih letih ječe,
spet na svobodi. Vsi trije so bili
predani našim oblastem in so
prišli preko Postojne in Rakeka
v Jugoslavijo.
Čitanje jugoslovanskih časopi-
sov v družbi prepovedano
St. Peter na Krasu, okt. 1935.
— Kot izgleda, je Italija pristala
na dogovor, s katerim smejo pri-
hajati slovenski časopisi k nam
samo zato, da bodo oblasti lahko
sekirale naše ljudi. Sicer naši
ljudje ne prejemajo redno tudi
teh dovoljenih časopisov. Med
ljudstvom vladajo tudi take raz-
mere, da si malokdo lahko pri-
voščti naročnino na dnevnik. To
fašistične oblasti dobro vedo, in
so gotovo tudi na to dejstvo ra-
čunale. Kljub temu pa jim je slo-
vensko časopisje v kolikor tudi
pride na naslovne v veliko
spodtiko. Tako se je neke nede-
je oglasil košanski brigadir v
družbi nekih miličnikov v Igo-
stilni na Ravenci pri Košani in
zahteval od gostilničarja, da na-
vede imena vseh onih, ki so tisti
dan v njegovem lokalu čitali
Slovenca in Jutro. Mimogrede je
tudi izjavil, da je čitanje teh li-
stov v družbi prepovedano.
Franc Tomšič iz Šembija aretiran
Knežak, oktobra 1935. — V
prvi polovici tega meseca je bil
aretiran Franc Tomšič iz Šem-
bija. Pred dvema leti je dobil po-
licijsko nadzorstvo zaradi sloven-

skega časopisa. Vzrok aretacije
ni znan.
Edini sin postal žrtev abesinske
fronte
Ill. Bistrica, oktobra 1935. —
Tu se je raznesla vest, da je Jen-
ko Ivan, doma iz Šembija, edini
sin v družini, postal žrtev abe-
sinske fronte. V koliko te govo-
rice odgovarjajo resnici, nismo
mogli ugotoviti, vendar pa bo-
mo o slučaju že pozneje poročali.
Poročen v zaporu, po poroki v
konfinaciji
Postojna, oktobra 1935. —
Kovačič Franc, doma iz Kačje
vasi pri Postojni je bil že pred
časom aretiran in osumljen, da
je večkrat prekorajil jugoslovansko
mejo brez posebnega dovo-
ljenja. Postavili so ga pred kon-
finacijsko komisijo. V zaporu se
je tudi poročil s Pavlino Samsa
iz Šembija pri Knežaku. Drugi
dan po poroki pa so ga oblasti
odpeljale v notranjost države,
kjer bo moral prestati dve leti
konfinacije, na katero je bil ob-
sojen.
Kanadska pogodba
razburja burbonce
Preveč svobode v trgo-
vini s Kanado!
Washington, D. C. — Nova tr-
govinska pogodba med Združenimi
državami in Kanado, ki je bi-
la zadnje dni podpisana, bo ve-
ljavna 1. januarja 1936. Kanad-
ski parlament jo mora prej še o-
dobriti. Pogodba daje obema
strankama mnoge prednosti in
ugodnosti v znižani carini, neka-
terno blago je pa prosto carine na
obeh straneh. Zlasti velja to za
farmske prideleke, alkoholne pi-
jače, les in nekatere tovarniške
izdelke.
V krogih Rooseveltove admi-
nistracije pravijo, da bo ta pakt
podvojil ameriško-kanadsko tr-
govino v prihodnjih dveh letih,
toda razni trgovski in industrijski
krogi so drugačnega mnenja
in v tej pogodbi so našli novo
pretvezo za kritiko in napade
na administracijo. Vladi očitajo,
da je dala preveč ugodnosti in
svobode kanadskemu blagu na
škodo ameriškemu.
Italija namenoma pošilja
tirolske Nemce
v Afriko
(Nadaljevanje s 1. strani)
Džibuti, francoska Somalija.
20. nov. — Trgovci, ki so dospeli
sem iz britske Somalije, poročajo
o vpadih domačinskih tolp v
angleške kolonije. Pri teh vpa-
dih so ugrabili veliko glav živine
v britski Somaliji in jo odvedli
s seboj. To se je vršilo, pravijo
trgovci, v ozadju italijanske
fronte.
Ena od teh tolp je prekoračila
mejo, zasegla 800 kamel in rani-
la nekaj lastnikov. Ti so potem
protestirali pri britskih avtoriteta-
h in zahtevali odškodnino za
ugrabljeno živino. Doslej še ni
bilo ugotovljeno, ali so Italijani
odgovorni za te vpade, toda znan-
o je, da poveljniki italijanskih
čet v Abesiniji hočejo kamele za
prenosanje orožja in bojnega
materiala pri prodiranju v no-
tranjost Abesinije.

Mussolinijev zna-
čaj razgaljen
Čikaški tednik objavlja
detajle izdajstva
Chicago. — (FP) — Kako je
Benito Mussolini zavrgel svoje
politično prepričanje, izdal so-
druge, ki so mu pomagali, ko je
bil bolan in brez doma, in kako
je pomagal potegniti Italijo v
svetovno vojno za podkupnino, je
razvidno iz serije člankov, ki
jih objavlja pred kratkim usta-
novljeni tednik "The People
Press".
Detajli kupčije in vsota pod-
kupnine, katero je Mussolini pre-
jel, bodo v kratkem objavljeni.
Članke, ki vsebujejo doslej ne-
objavljena odkritja, piše Angeli-
ca Balabanoff, ki je bila zaeno
z Mussolinijem izgnanka v Švici.
Ona in drugi izgnanci so se u-
smilili Mussolinija, ko je bil v
veliki potrebi, in mu pozneje po-
magali, da je postal urednik ita-
lijanskega socialističnega dne-
vnika "Avanti".
Mussolini je v kolonah tega li-
sta nasprotoval vstopu Italije v
svetovno vojno, dokler ni zaslužil
prilike, da lahko poveča svoj
vpliv, in udal se je skušnjavi,
pravi pisateljica. Na konferenci
z urednikom nekega lista v Bo-
logni je Mussolini pristal, da bo
revidiral svoje stališče, ako mu
bo dal urednik svoj list na raz-
pologo. Vsa stvar je bila potem
hitro urejena.
"Ko je bil še urednik socialisti-
čnega lista", nadaljuje pisateljica,
"je Mussolini obljubil, da ne
bo nikdar napadal socialistične
stranke. Pozneje je šel v Geno-
vo, kjer je dobil podkupnino, ki
mu je omogočila izdajanje lista
"Popolo de Italia". Tako je po-
stal urednik in lastnik tega lista.
"V prvi izdaji je objavil oster
napad na socialistično stranko in
njeno glasilo "Avanti", zaeno pa
je zahteval, naj Italija takoj pri-
skoči na pomoč zavezniskim dr-
žavam v vojni, kar se je tudi
zgodilo. Poznejša Mussolinijeva
zgodovina, fašistični pohod na
Rim in krvava vojna proti social-
istom in drugim opozicijskim
cem, je znana."
"The People Press, ki razkriva
korupcijo, krivice, privatno živ-
ljenje Mussolinija, Hearsta in
drugih sovražnikov delavstva, i-
ma svoj arhiv na 160 N. La Salle
st. Urednik in izdajatelj je
Frank L. Palmer, bivši upravil-
telj urada Federalizirane ti-
ska v New Yorku.
Potreba bolez-
skega zavarovanja
Pomanjkljiva zdrav-
stvena oskrba v
Californiji
San Francisco, Cal. — Skoro
polovica družin v Californiji —
46 odstotkov — nima zadostne
zdravstvene oskrbe in slična si-
tuacija prevladuje v drugih dr-
žavah, je dejal R. G. Sprou,
predsednik državne univerze,
na zborovanju državne zdrav-
niške organizacije, ki se je vr-
šilo v tem mestu.
"To dejstvo je znano, kljub

temu mala grupa, ki kontrolira
Zvezo ameriških zdravnikov,
pobija ustanovitve sistema bo-
lezenskega zavarovanja v tej
deželi," je rekel Sprou. "Ta sis-
tem se je izkazal za uspešnega v
Veliki Britaniji in drugih dr-
žavah, ki so ga uveljavile. Zado-
voljni so z njim tako zdravniki
kakor delavci, ki jim nudi za-
ščito."
"Kot zagovornik demokratič-
nih načel masne izobrazbe za
vse, katerim koristi, smatram
uveljavljanje bolezenskega za-
varovanja za najbolj važno za-
devo organizacije ameriških
zdravnikov. Problem sliči one-
mu masne izobrazbe, ki je iz-
zval vihar v začetku devetnaj-
stega stoletja ne samo v Evro-
pi, temveč tudi v Ameriki. Izo-
brabzo so takrat amatrali za
privilegij bogatinov. Ti so bi-
li zadovoljni s sistemom, kakr-
šen je bil, toda dvignila se je
peščica radikalcev in zahtevala,
da mora biti izobrazba deležna
tudi masa. Vodili so dolg boj in
končno zmagali. Danes vsi pri-
znavamo, da so bili zagovorniki
masne izobrazbe v pravem."
"Danes močna zdravniška or-
ganizacija vodi boj proti bole-
zenskemu zavarovanju, toda
prej ali slej se bo morala spr-
jazniti z dejstvom, da je tako
zavarovanje potrebno. Ameri-
ka je v zadnjih desetletjih do-
segla velike uspehe na indu-
strijskem polju, ampak kar se
tice socialne in zdravstvene za-
ščite zaostaja za drugimi dr-
žavami."

Delavci najbolj u-
darjeni v depresiji
Deset milijonov delav-
cev je še vedno brez-
poselnih
Washington, D. C. — Po sta-
tistikah, ki jo je objavil federalni
trgovinski departmet, je ame-
riški velebiznis izgubil \$26,631-
000,000 v šestih letih depresije.
Deloma je pokrival izgube iz re-
zervnih skladov, katere je nako-
pil v dobrih letih, ali pa s po-
sojili, pravi departmet.
Vprašanje je, kako velika je
izguba, ki so jo utrpeli delavci
v teh letih.
Odgovor na to vprašanje so
številke, katere od časa do
časa objavlja prav ta vladni de-
partment. Te kažejo, da so de-
lavci v isti dobi izgubili \$76,000-
000,000 na mezdah, kar je skoro
trikrat več nego deficit, ki ga
izkazuje velebiznis.
Rač kontrola nad industrija-
mi in finančnimi institucijami,
poleg ugodnosti, katere velebi-
znis prejema od "newdealske"
administracije, katero stalno na-
pada, je velebiznis na poti okre-
vanja.
Na bazi števil, katere je ob-
javil trgovski departmet, je
dosegel deficit velebiznisa naj-
višjo točko l. 1932, ko je znašal
devet milijard. Preteklo leto je
deficit padel na \$1,600,000,000 in
po napovedi departmeta bo le-
tos izginil.
Na drugi strani pa je naj-
manj deset milijonov delavcev
še vedno brez zaslužka in nadalj-
ni milijoni so zaposleni le delo-
ma. Mnogi so izčrpali vsa sred-
stva in so popolnoma odvisni od
podpore. Ta dejstva kažejo, da je
sedanja depresija najbolj udari-
la delavce.
Rabinec svari pred
novo svetovno vojno
New Orleans, La. — "Nahu-
jamo se na robu nove svetovne
vojne, ki je neizbežna, ako ne
bodo miroljubni ljudje napeli
vse sile, da jo preprečijo," je re-
kel rabinec Louis Binstock v
svojem govoru pred dijaki dr-
žavne univerze. On propagira,
da bi moralo ljudstvo z glasova-
njem odločiti, ali naj Amerika
stopi v vojno, če se pokaže taka
nevarnost.
Univerze odkloni-
le vladno podporo
Washington, D. C. — Samo
tri univerze — Harvard, Wel-
lesley in Smith — so doslej od-
klonile fonde, katere jim je bi-
la pripravljena dati federalna
vlada, da tako omogoči nadalj-
njo študiranje revnim dijakom.

Mednarodna imperi-
ali-
stična igra se ponavlja
Trideset ljudi
vlada Ameriko!
Ti avtokratje so moč-
nejši nego vlada
Philadelphia, Pa. — Trideset
posameznikov, korporacij ali
družin, bistveno vladajo Ameri-
ko. S svojo kontrolo cen in mezd
izvajajo mnogo večji vpliv na
ekonomsko življenje kakor izvo-
ljeni uradniki.
Tako pravi Arthur D. Smith,
znan ekonom v seriji člankov, ki
jih objavlja tukajšnji list "Re-
cord". Doslej je Smith imenoval
tri vladarje — S. Zernarrayja,
ki je predsednik United Fruit
Co. in kontrolira trg sadja; mu-
nicijsko fimo du Pont, ki razpo-
laga z milijoni, in F. H. Ecker-
ja, predsednika Metropolitan
Life Insurance Co. Ta trojica,
pravi Smith, ima diktatorsko
oblast nad \$10,000,000,000.
Smith insistira, da se morajo
člani kongresa, guvernerji, fe-
deralno vrhovno sodišče in celo
predsednik Združenih držav kl-
anjati tej sili ekonomske avto-
kracije, ki je močnejša nego
vlada.
Liberalci ustanovili
protinacijski odbor
Pomagal bo političnim
beguncem
New York. — (FP) — Grupa
prominentnih liberalcev je na-
znanila organiziranje Komiteja
za pomoč političnim beguncem
iz nacijske Nemčije. Sodeloval
bo tudi z že obstoječimi delav-
skimi in rugimi antinacijskimi
organizacijami. V prihod-
njih dveh letih bo skušal zbrati
sklad \$250,000 v pomoč politi-
čnim beguncem.
Novi odbor bo kooperiral z
Ameriško delavsko federacijo,
Ameriško ligo proti vojni in
fašizmu ter z ostalimi liberal-
nimi protinacijskimi skupami.
V načrtu ima govore po radiu,
da vzbudi zanimanje med ame-
riško javnostjo za žrtve Hitler-
jevega režima.
Med drugimi, ki so obljubili
pomoč komiteju, so Robert
Millikan, sloviti učenjak; Fran-
cis J. Gorman, podpredsednik
Ameriške unije tekstilnih delav-
cev; Raymond Lowry od Ame-
riške učiteljske federacije;
Charles Morrison, urednik
revije Christian Century, in
Walter Damosch, znani god-
beni direktor. Tajnik komite-
ja, čigar glavni stan je v New
Yorku, je Francis Henson.
Služkinje žrtve
izkoriščanja
Washington, D. C. — Med de-
lavskim slojem so služkinje naj-
bolj izkoriščane. To ugotovitev
je pravkar podal ženski biro fe-
deralnega delavskega depart-
menta. Medte služkinj so najbolj
padele v tej depresiji, obenem pa
jim je bilo naloženega več dela.
Ker niso organizirane, morajo
sprejeti vsako plačo, pravi biro,
poleg tega pa jim novi zakon so-
cialne zaščite, ki je bil sprejet
v kongresu, ne nudi nobene pro-
tekcije. Samo par držav v ameri-
ski Uniji ima odškodninske za-
kone, katerih koristi so deležne
tudi služkinje.
Banke pritiskajo
male vlagatelje
New York. — Poročilo, ki ga
je objavila Zveza ameriških
bankirjev, govori o napredku, ki
je bil dosežen v zadnjem času v
kampanji, da se onemogoči če-
kovne račune malim vlagatel-
jem. Na podlagi novega načrta
bo morala vsaka oseba plačati
dodatno vsoto za vsak ček v ban-
ki. Vsota to dolarjev se zdi
marsikomu visoka, ako jo ima
v banki, ne pa bankam, ki imajo
v svojih shrambah toliko denar-
ja, da ne vedo kam z njim.

Francoska obravnava proti Hrvatom pre- trgana

(Nadaljevanje s 1. strani.)
neke sile, ki so poskušale obrav-
navo sabotirati in razbiti — vse-
kakor z namenom, da obožena
hrvaška trojica ne bo mogla raz-
odeti vse resnice glede vodilnih
hrvaških teroristov, ki se danes
skrivajo pod zaščito Mussolinija!

Oddelek angleških vojakov paradiira po londonskih ulicah s plinskimi maskami na obrazu.

Dolina meseca

ROMAN

Spisal JACK LONDON—Poveljeni Vladimir Levstik

"A meso in olje sta se spet podražila," je rekla ogorčeno. "In Billyju so znižali plačo, kakor lani železničarjem. Nekaj je treba ukreniti."

"Ostane nam edino še to, da se borimo kakor sto vrhov," je odvrnil Bert. "Boriti se in v borbi poginiti. To je vse. Končani smo, naj bo tako ali tako, a nekaj si vsaj še lahko privoščimo za svoj denar."

"To ni govorjenje," je očitaloče rekel Tom. "Čas za govorjenje je minil, ti stari petelin. Zdaj je prišel čas borbe."

"Preketo dosti upanja boš imel zoper redne čete in strojne puške," mu je zabrusil Billy. "Oh, saj ne mislim na to. So take umazane palice, ki se z velikanskim pokom razletijo in delajo luknje. Je tudi moka, ki ji pravijo smrkov prah."

"Oho!" je izbruhnila Mary in uprla pesti v boko. "Tak to je tisto. Zato sem našla v žepu tvojega telovnika smrkov prah."

Soprog se ni zmenil za njo. Tom je z izrazom skrbi na obrazu pihal svojo pipo. Billy je bil užaljen. Na obrazu mu je bilo videti.

"Pa ne da bi delal te sorte reči, Bert?" je vprašal s poudarkom, ki je razodeval njegovo pričakovanje, da bo prijatelj rekel: ne.

"Seveda, če hočeš vedeti. Če bi mogel, bi jih najraje vse videl v peklju, preden jo sam odkurim."

"Anarhist je, pravi krvoločni anarhist," je potrdila Mary.

"Taki, kakor je on, so ubili McKinleya in Garfielda in — vse ostale. Obesili ga bodo. Zaprta je moja beseda; sami boste videli. Vse, kar me tolaži, je to, da ne pričakujem otroka."

"Vroča kri mi sili v glavo," jo je miril Billy. "Samo draži te," ji je prigovarjala Saxon. "Zmerom je bil tako poreden."

A Mary je zmajala z glavo.

"Vem, kar vem. Slišim ga, ko v spanju govori. Tako preklinja in robanti, da ga je strah poslušati, in z zobmi škriplje. Nu, poslušaj ga zdajle."

Bert, ki sta mu obup in trpkoba pačila zali obraz, se je s stolom naslanjal na steno in pel:

"Nihče mil-jo-narju prijatelj ni, nihče ga ne vidi rad; nihče se ne meni za njegove skrbi, on je to, kar slepar in tat."

Tom je zini nekaj o pameti in pravičnosti; Bert je takoj nehaj peti in pograbil za njegovo besedo.

"Pravičnost, a? To so tudi take prazne sanje. Ali naj ti pokažem, kje je pravica za delavne ljudi? Morda se spominjaš Forbesa — J. Allistona Forbesa, ki je upropastil "Severnokaliifornijsko kreditno družbo" in spravil dva milijona v svoj lastni žep? Včeraj sem ga videl v velikem avtomobilu, vozil je, kakor da bi prihajal naravnost iz pekla. Koliko je dobič? Na osem let so ga obsodili. In kako dolgo je sedel? Še dve leti ne. Izpregledali so mu kazni zaradi slabega zdravja. Vrag naj me vzame, če je bil bolan! Mi bomo že davno mrtvi in gnili, preden bo on legel v grob. In zdaj pogledj tja, skozi okno. Ali vidiš zadnji konec hiše, ki ima ograjo pri vratih polomljeno? Danakerica stanuje v njej. Preživlja se s pranjem. Njen stari se je ponesrečil pri železnici. O kaki odškodnini ni bilo niti govora, češ, nepravilnost, zanikarnost drugih uslužbencev in tako dalje. Tako so ji rekli na sodišču. Njenemu fantu, Archieju, je bilo šestnajst let. Živel je na cesti, pravi ulični pobalin. V Fresno je vplnil in potolkel ne-

kega pijanca. Ali hočete vedeti, koliko je dobič? Dva dolarja osemdeset centov. Razumete? — Dva pa osemdeset. In kaj mu je nprtil njegov zabiti sodnik? Petdeset let. Osem jih je že presedel v San Quintinu. In tako bo sedel, dokler ne pogine. Danakerica pravi, da boleha za sušico, ki jo je tam dobil, a njej se ne posreči, da bi dosegla njegovo pomiloščenje. Sirota Archie vzame pijanca dva dolarja osemdeset centov in dobi petdeset let. J. Allistona Forbes olajša "Severnokaliifornijsko" za dva milijona in ne sedi niti dve leti. Cigava dežela je to prav za prav? Vaša in Archiejeva? Kaj še. To je dežela J. Allistona Forbesa... Oh:

Nihče mil-jo-narju prijatelj ni, nihče ga ne vidi rad; nihče se ne meni za njegove skrbi, on je to, kar slepar in tat."

Mary je stopila k pomivalniku, kjer je Saxon pravkar oplakovala poslednji krožnik; odvezala ji je predpasnik in jo poljubila s tistim sočutjem, ki ga poznajo samo ženske med seboj, kadar odeva eno izmed njih senca bližnjega materinstva.

"Sedi zdaj, ljuba. Ne smeš se tako utrujati, dolga pot je še pred teboj. Po šivanje ti stopim pa boš lahko poslušala moške, kaj govorijo. A Berta nikar ne poslušaj. Vse neumen je."

Saxon je šivala in poslušala in Bertov obraz je postal mrk in grenak, ko je videl otroško oblečko v njenem krilu.

"Tako je, da," je planilo iz njega, "ko spravljate otroke na svet, ne da bi imeli poročila, ali jih boste mogli rediti."

"Sinoci je moralo nekaj biti, da si tak," se je zarežal Tom.

Bert je zmajal z glavo.

"Nu, kaj pomaga, če smo slabe volje?" je rekel Billy, da bi ga ohrabil. "Naša dežela je vendarle dobra, reci kar hočeš."

"Naša dežela je bila dobra," je odvrnil Bert, "tako kot smo bili vsi še Mohikanci. A zdaj ni več. Potisnili so nas v kot. Oseparili so nas. Dobili smo jih po nosu in zdaj stojimo na cesti. Moji predniki so se borili za to deželo. Tvoji takisto, predniki nas vseh. Osvobodili smo črnce, pobijali Indijance, stradali, zmrzovali, se potili in se bili. Ta dežela se nam je zdela dobra. Otrebili smo jo, jo obdelali, napravili ceste in zgradili mesta. Tu je bilo za vsakogar vsega dovolj. In spet in spet smo se borili zanje. Meni so dva strica ubili pri Gettysburgu. Vsi smo bili zapleteni v tisto vojno. Le poslušaj Saxono, kadar pripoveduje, kaj so prestali njeni ljudje, da so prišli semkaj in dobili ranče, konje, govedo in vse. Pa so jih dobili. Vsi naši ljudje so jih dobili — tudi tvoji, Mary."

"In če bi bili kaj prida spretni, bi bili tudi ohranili, kar so imeli," se je oglašila ona.

"To je gotovo," je nadaljeval Bert. "Prav to je tisto. Mi izgubljamo igro. Oplenili so nas. Mi nismo znali slepariti s kartami kakor drugi. Propadli belci smo! Vidite, časi so se izpremenili in nas sta bili dve vrsti, levi in kljuseta. Kljuseta so samo delala, levi so pa samo žrili. Žrili so farne, rudnike in tovarne in zdaj so požrli še vlado. Mi smo belci in otroci belcev, ki so se preveč gnali za dobroto, da bi bili zmogni misliti na spretnost. Tisti belci smo, ki so vse izgubili. Še kožo so nam potegnili s hrbtov. Ali me razumete?"

"Ti bi bil dober ljudski govornik," ga je pohvalil Tom, "če le ne bi tako široko opletal v svojem modrovanju."

(Dalje prihodnjik.)

Maksim Gorkij: Junaki dela

Modro, tiho jezero, vse naokoli gore, z večnim snegom pokrite. Ozek pas vrhov, ki ga obrobja, se vije dol k vodi. Bele hiše, kakor bi bile vlitte iz sladkorja, se ogledujejo z brega v vodi. Vse naokrog sliči nedolžnim otroškim sanjam.

Rano jutro. Z gorskega pobočja veje navzdol nežen vonj cvetice. Pravkar je vžalo solnce. Na listju dreves in na travi se iskriše rosa. Kakor dolga pentlja se vije cesta skozi ozko sedlo. Tikovana je s kamenjem, vendar je videti mehka kakor baržun, da bi ga z roko pobožal.

Ob kupu gramoza sedi delavec, črn kakor oglje. Prsi mu krasijo kolajne, njegovo lice je resno, tenko in smelo. Bronaste roke mu počivajo na kolenih in dvignjene glave gleda v obraz popotniku, ki stoji pod kostanjem.

"To sem dobil za Simpon, gošpod. To kolajno, sem dobil za svoje delo v simpionskem predoru." Povesi glavo in ljubeče gleda na kolajno na svojih prsih.

"Da, vsako delo je težavno, dokler ne pridemo do okusa, nato pa učinkuje poživljajoče in postane tem lažje. A to je bilo vendar težavno!"

Kima in mefika v solnce. Hipoma postane živahen, sune z ro-

ko v zrak in njegove oči se zabliškajo. "Včasih je bilo celo strašno. Tudi z m l j a kdaj čuti, mar ne? Naredili smo nizko zaseko v goro, in ko smo prodri globoko v notranjost, nas je sprejela zemlja besneče in s arditno jezo. Njen dih nam je palec udarjal v obraz, da so nam srca zastajala, glave klonile in so nas kosti bolele. Nato pa je metala kamenje na ljudi in jih oblivala z vročo vodo. Da... bilo je strašno. Včasih, kadar so plamenili ognji, je bila voda kar rdeča in potem mi je dejal moj oče: "Ranili smo zemljo, vse nas bo požgala in v svoji krvi potopila, le glej!" To so bile kajpada zgolj besede; če pa slišiš take besede globoko v zemlji, v vlažni, od gnilobe prepojeni temi, če voda šumno pljuska in luča železo na kameniti nasip, potem lahko pozabiš, da gre pri tem za zarodek človeške domisljije. Zakaj tam je bilo vse fantastično, dragi gošpod. Mi ljudje smo bili tako majhni, gora se je dvigala tja do neba in mi smo vključu temu brazdali njeno notranjost. To moraj doživeti, če hočeš razumeti. Morali bi videti črno votlino, ki smo jo majhni stvori izkopali v goro. Ob solnčnem vzhodu smo se pogreznili v njeno žrelo in solnce je žalostno pogledovalo za ljudmi, ki so ga bili zapustili in šli tja dol v globino zemlje. Mislili bi videti tudi naše stroje in zamračeno lice gorskega or-

jaka ter slišati v-njegovoj notranjosti potuhnjeno bučanje, ki je izviralo od razstreljevanja skal in zvenelo kakor smeh blazneža."

Pogledoval je svoje roke, si popravil kolajno na modri bluzi in tiho vzdihnil: "Da, človek, ta more delati," je nadaljeval z vidnim ponosom, "da, ljubi gošpod, ta mali človek je nepremagljiva moč, če je odločen za delo. Verjemite mi: ta človeški škrtar je postal vse doseže, kar hoče. Moj oče tega poprej ni hotel verjeti."

"Goro prevrtati in si tako utreti pot iz ene dežele v drugo," je navadno rekel, "to je proti volji Boga, ki je ločil dežele z gorskimi grebenom. Videli boste, da vam bo mati božja odrekla svojo pomoč."

Toda stari se je motil. Mati božja pomaga vsem, ki jo ljubijo. Pozneje je mislil oče skoraj tako kakor jaz, zakaj slednji se je čutil močnejšega in silnejšega kakor gora. Vendar pa so bili časi, ko nas je, ob pranih, pri steklenici vina sedeč, hotel prepričati: "Otroci božji," so bile njegove najljubše besede, "tako se ne sme bojevati proti zemlji. Ona se bo maščevala za rane, katere ste ji prizadeli in izlali kot zmagovalci. Boste je videli! Ob prevrtanju gore boste treli na njeno srce, potem vas bo po pogoltnil ogenj, kajti srce gore je ogenj, to je vsakomur znano. Obdelovati skorjo zemlje,

to je dovoljeno. Bilo nam je sicer dano, pomagati ji pri porodu; mi pa počmo njeno lice in postav. Glejte vendar, čim bolj globoko prodiramo v njeno notranjost, tem bolj palec postaja zrak, tem težje je naše dihanje." Delavec se je pritajeno smejal.

"Toda ni bil le on tega mnenja. Bilo je zares tako: čim bolj smo prodirali naprej, tem bolj vroče je postajalo v predoru, tem več ljudi je zbolelo in obnemoglo. Vedno siloviteje so vrveli vroči izviri, skale so se drobile in dva izmed naših ljudi, moča iz Lugana, sta zblaznela. Ponoči pa se jih je mnogo premetavalo v vročinskih sanjah na ležišču v barakah, stokali so in so mučeni od neznanega strahu skakali iz postelje."

"Mar ni tako?" je vprašal oče, čigar kašelj je postajal vedno hujši in ostrejši. "Mar ni res, da je zemlja nepremagljiva?"

"In slednjič je legel tja in ni nikdar več vstal. Bil je močan mož. Več kakor tri tedne se je boril s smrtjo; trdovratno, brez tožbe, kakor mož, ki pozna svojo vrednost."

"Moje delo je končano, Pavle," je dejal nekdo ponoči. "Pazi se in vrnj se domov. Naj te spremlja mati božja." Nač dolgo časa ni izpregovoril, hropel je in ležal z zaprtimi očmi.

Pripovedovalec je uprl pogled v gore in se stegnili, da mu je v sklepih pokalo.

"Nato," je nadaljeval, "nato je prijel za mojo roko, me pritegnil k sebi in rekel: "Veš, Pavle, kljub vsemu sem vendar prepričan, da se bo posrečilo. Mi in oni, ki prihajajo z one strani, se bomo medsebojno srečali sredi gore, ali verjameš?" Moral sem pritrditi, da verjamem."

"Nu, sin moj, tako bodi! Vse, kar delamo, moramo storiti v trdni veri na uspeh. Prosim te, sin moj, če se bodo srečali možje sredi gore, potem pridi na moj grob in reci: "Oče, dovršeno je!" Zato, da bom vedel."

"Obljubil sem mu. Pet dni pozneje je umrl. Dva dni pred smrtjo je prosil mene in ostale, da bi ga pokopali na onem mestu v predoru, kjer je bil delal. On nas je za to naravnost milo prosil, vendar mislim, da je govoril že v vročeni blodnji."

"Mi in oni, ki so prihajali z nasprotnih strani, smo zadeli skupaj v notranjosti gore trinajst tednov po očetovi smrti. To je bil dan, ljubi gošpod, ko je prodiralo iz teme navzgor ropotanje delavcev in trkanje mož, ki so stremili k nam globoko pod zemljo, kljubujoč skalam, ki bi mogle nas, male stvarce, pokopati pod seboj."

Tri dni smo čutili te ljudi, katerih gibanje je postajalo od dne do dne bolj razločno in zaznavno. Nato se nas je polastila zmagoslavna opojnost, in odpravili smo se na delo, ne da bi čakali na izpodbudo, kakor ne bi imeli teles, ne da bi se pomislili na utrujenost. O, to je bilo bajno, bilo je kakor ples v lesketajočem se solnce! Vsi smo bili tako tihi in pridni kakor otroci. O, če bi vedeli, kako močna, kako neznanost je potreba, v temi, globoko pod zemljo, kjer smo bili kopali dolge mesece kakor krti, da bi spet treli ob ljudi!"

Pavel se je bil ob svojem pripovedovanju razvnel. Stopil je tesno k poslušalcu, pogledal mu globoko v oči in nadaljeval mirno in veselo: "Ko je slednjič padla zadnja kamenita plast, je zaplapolal v odprtini rdeči sij baklje; črn od solz veselja in od potu moker obraz se je pojavil, nato so sledili nadaljnji obrazi in bakle, zadelo so zmagoviti klici in vrisk! — o, to je bil najlepši dan mojega življenja! Kadar se spominam na to, potem občutim, da nisem zaman živel. Rečem vam, dragi gošpod, to je bil kos dela, kos svetega dela. Ko smo bili stopili ven iz predora na solnce, so legli mnogi izmed nas na zemljo, jo poljubljali in jokali. Kakor bi bila pravilica. Da, gošpod, poljubljali so premagano goro in zemljo. Šele oni dan sem pojmlil, kaj je pomenila za nas, pa sem jo ljubil, kakor bi bila žena."

Sel sem tudi na očetov grob, četudi vem, da mrtvi ne slišijo. Sel sem tja, ker moramo spoštovati želje ljudi, ki so za nas delali in nič manj trpeli kakor mi. Tam sem zacepetal z nogami in vzkliknil: "Dovršeno je, dragi oče, ljubi, so zmagali! Končano je!"

G. S.:

Kraljica noči

Lepa Vida je bila plesalka v nočnem baru. Njeno telo je bilo vitko in belo kakor prozorna meglica, ki plava v jutranjih sončnih žarkih nad žuborečim potokom, njena duša je bila čista kakor nežna golobica.

Tisti, ki so Vidi dvorili in spoznali, da je njih trud zastoj, so jo krstili za kraljico noči. Ona pač ni hotela umazati svojega telesa, kajti čakala je, da pride njen izvoljenec in jo odvede iz dima in umazanosti v lepše sončno življenje.

Neki večer je spet plesala in trpela. Njene oči in ustnice so se smejale, a duša je jokala. Doma je ležala njena bolna mati in čakala, da ji hčerka prinese zdravlila.

V mračnem kotu je sedel mladenič, ki jo je neprestano zasledoval s svojim pogledom. Lep je bil in njegove oči so bile zagonetno globoke kakor skrivnostne sanje.

In potem je prišel k nji in z njo zaplesal.

"Zalostna si, prelestna krasotica!" ji je rekel.

Začutila je željo, da bi se mu razodela. Sama ni vedela, kdaj mu je povedala, kaj jo teži.

Mladenec se je nasmešnil. Pogled je iz žepa šop bankovcev: "Vzemi ta denar in bodi srečna!"

Ni si upala. Ko je pa pogledala njegove oči, je vendarle segla po bankovcih.

On je zamišljen poljubil njeno roko in izginil v noč.

Lepa Vida živi doma pri materi. Opomogli sta si in zdaj imata skromno prodajalno. Mati je kmalu okrevala in vse se je obrnilo na boljše.

Kraljica noči pa ni srečna! Ponoči sedi sama v mraku, misli na mladeniča, ki jo je rešil bled in se tiho joka. Pogled njegovih zagonetnih oči se je vsesal v njeno dušo kakor žarek, da je zaklila drobna cvetka ljubezni.

Vida sedi sama v prodajalni. Tedaj vstopi v črno oblečen go-

ZAHVALA

Podpisana se tem potom najlepše zahvaliva najinim šestim otrokom ter nečakom in vsem sorodnikom in sorodnicam in prav tako tudi prijateljem, ki so nam priradili lep estanek, Party ali spominski večer hajine 25-letnice zakonskega življenja v tukajšnjem S. N. Domu dne 19. oktobra 1935. S to zahvalo sva počakala, da bo objavljena ravno ob najini 25 letnici. Poročena sva bila dne 21. novembra 1910 v Dunlo, Pa. Dne 19. oktobra, t. l. so prišle k nama tri nečakinje, ene soprog in nečakova soproga. Veselo je bilo svidenje, še posebno ker smo prvkrat videli soproga naše nečakinje in po veselem dnevu je prišel vesel večer. Soprog moje nečakinje je želel videti poslopje S. N. Doma v Waukeganu in tako smo se odpravili in šli pogledati v Dom; dospeli tja se nam je malo čudno zdelo, vse je bilo tako tiho in mirno, nobenega vrvenja, toda ko smo prišli v dvorano, je zadonelo "Surprise", velika dvorana je bila polna veselih ljudi in po pravici vam poveva, da nisva nikdar mislila, da imava toliko iskrenih prijateljev, kot sva jih ugledala na ta večer, ki ste nam izkazali tako iskreno prijateljstvo in naklonjenost. Veča dobro, da vse kar ste priradili za naju, so bile za vas velike žrtve, lepa darila in 26 srebrnih dolarjev, pa si bova ohranila v trajnem spominu do konca najinih dni. Zavest naju tolaži, da ne bova nikoli "broke". Ker je bila prevelika množica, da bi vsakega posebej imenovala in se zahvaljevala, bodi nama v čast, da se na tem mestu iz srca zahvaliva vsem skupaj. Midva sva vam zelo hvaležna in ob vsaki priliki se vas bova spominjala. Lepa hvala! Vaša, Jernej in Maja Rupnik.

(Ravno ko sem to napisal, mi je soproga prečitala iz slov. dnevnika žalostno vest, da je umrl v Bridgeville, Pa. Frank Zupančič in ker ima tam svaka pod tem imenom, me je to zelo potrljo in upam, da bi to ne bilo res.) No, Chicago, Ill.—(Adv.)

Vojaški tank novega tipa, ki je bil izdelan v sovjetski Rusiji

spod in želi z njo govoriti. Odpelje ga v stanovanje.

Ko tujec odide, se Vida vrne vsa objokana in se vrže materi okoli vratu:

"Hčerka, kaj je s teboj?"

"Najin rešitelj je poslal po mene. On je političen zločinec in objokan na smrt. Želi, da bi mu krajšala zadnje ure..."

Mati jo plašno pogleda.

"Pojdem! Rešil me je in vem, da mi ne bo storil zlega!"

In potem je sedela pri njem in govorila tja. Ni se ji razočel in ona ga ni vprašala po imenu. Gledala sta in se smejala kakor dva otroka, ki zagledata igrače, katerih se ne upata dotakniti.

Ko je odhajal, se ji je zahvalila.

In hipoma je spoznal, kako rad jo ima in jo je že zdavnaj ljubil. Zdaj je začutil, da se bo zavoljo nje težko odtrgal od življenja.

Ko mu je ponudila roko, jo je žalosten dvignil k ustnicam.

Tedaj so se hrupno odprla vrata. Na pragu je stal črno oblečeni mož, njegov zagovornik z brzojavko v roki:

"Pomiloščen! Pomiloščen!"

Rdečica se je razila mladeniču po obrazu in z Vido v rokah se je zasukal po tesni celici.

Ona je blaženstva zadržala. Zazdelo se ji je, da se dviga pleše nekam v vesolje.

"MOJ MALI DECEK JE TAKO SUH - ZJOKALA SEM SE, KADAR SEM GA POGLEDALA"

"Nagovarjati sem ga morala, da jedel, in nič, kar je pojedel, ni poslušal, da bi pridobil na teži. Vse bom hvaležna tisti materi, ki mi je povedala o Trinerjevem grenkevinu."

Trinerjevo grenko vino je staro, nesljivo družinsko zdravilo, ki odpravlja zaprtje, pline, nespečnost, slabo, nečisto kožo in težave, zadržane s prebavnimi nerodnostmi, navda z življenjem oslabele tek. Dobro ga lahko v vsaki lekarni.

TRINERJEV ELIKSIR GRENKEGA VINA

Joseph Triner Company, Chicago

DELO DOBI

Želim dobiti moža okrog 50 let, starega, takoj za pomoč na farmi, znati mora krmiti konje. Daj hrano in obleko. Oglasite se pri Jan Škoda, R. D. 1—Greensboro, N. C.

AGITIRAJTE ZA PROSVETO

TISKARNA S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časni knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugo.

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene zmerne, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTERY

2657-59 SO. LAWNDALE AVENUE

Telefon Rockwell 4904

CHICAGO, ILL.

Tam se dobe na željo tudi vsa potrebna članstva

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 10. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in pošte eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člana ali članice \$6.00 za eno leto naročnino. Ker pa člani le plačajo pri zasleditvi \$1.20 za teden, se jim to šteje k naročnini. Torej sedaj ni vzroka, reči, da je list predrag za član S. N. P. J. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Cena listu Prosveta je:

Za Zdrav. države in Kanado \$6.00	Za Čicero in Chicago je.....\$7.50
1 tednik in.....4.00	1 tednik in.....5.50
2 tednika in.....3.00	2 tednika in.....4.50
3 tednike in.....2.40	3 tednike in.....3.75
4 tednike in.....1.20	4 tednike in.....2.25
5 tednikov in.....niž	5 tednikov in.....1.25
Za Evropo je.....\$9.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnilo: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPA ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bodi moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaiti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne store, tedaj mora upravništvo znati datum za to vsoto naročniku.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priložite pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$.....

1) Ime.....Čl. družine #.....

Naslov.....

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od slednjih članov moje družine:

2).....Čl. družine #.....

3).....Čl. družine #.....

4).....Čl. družine #.....

5).....Čl. družine #.....

Mesto.....Država.....

Nov naročnik.....Star naročnik.....